

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm IV. Pastoralis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

Not. vn. Canonici non possunt allegando statutum Ecclesie contra promovendum excipere, si ipsi communiter seu plerique à statuto recesserunt, quia recedendo à statuto censentur ei renuntiare aut illud tollere voluisse. *argumento. cap. Cum accessissent. 8. de constitut.*

Veruntamen si impedimentum ex pluralitate beneficiorum fuisset de jure communi, cui Canonici renuntiare illudve tollere non potuissent, tali casu, licet Canonici simili impedimento laborantes se opponere non deberent ob priuatum commodum seu interesse, quandoquidem in aliis reprobare non debent, quod in se ipsis tolerant, tamen Ecclesie utilitatem agentes admitti debuissent, non obstante proprio vitio, sicuti *Innocent. & Felinus* hic tradunt, & *Imolan. 4.* nam ad avertendum Ecclesie damnum (si v. g. ob residentiam impeditam Ecclesiastica officia peragi non possint) quilibet admitti debet, vt agat vel excipiat, *argumento cap. Si quis. 6. de reb. Eccles. non alienand. & frequens, hoc est, quod persona alioquin inhabilis ratione publicae utilitatis censeatur habilis, L. 3. §. Hi quoque. ff. Ad SC. Syluanianum.* licet aliter contra communem sentiat *Abb. hic n. 9.*

CAPITULUM IV.

Pastoralis.

PARAPHRASIS.

Ne per exceptiones dilatorias causae, sicuti quandoque fieri solet, nimis protrahantur, idèd vult *Innoc. I II.* vt intra certum terminum Iudicis arbitrio assignandum omnes exceptiones dilatoriae opponantur, ita vt partes postea opponere volentes non audiantur, nisi prius protestatae fuerint, vel nisi exceptio aliqua de nouo emergat, vel nisi is, qui opponere vult, iuramento affirmet, se postea eius notitiam accepisse.

SUMMARIUM.

1. Exceptiones dilatoriae ante litem contestationem

nem opponi possunt, vel intra certum à iudice assignatum terminum debent, praeterquam in aliquibus casibus, qui recensentur.

2. Peremptoriae exceptiones usque ad conclusionem causa proponi possunt, neque eis terminum iudex praefigere potest.

Notandum vnicum. Iudex pro dilatoriis exceptionibus opponendis, quae alioquin saltem ante litem contestationem opponi possunt, *Cap. inter 20. De sententia & re iudicata. l. ult. Cod. De exceptionibus,* certum tempus determinare potest, intra quod opponi debeant, ita vt postea non recipiantur; praeterquam in his casibus. 1. Si prius aliquis protestatus sit, quod salua sibi exceptio in specie exprimenda manere debeat. 2. Si notitia exceptionis opponendae postea acquisita sit, *argumento cap. Insinuare. 23. De off. jud. deleg. & videri potest Glossa hic verbo, de nouo.* 3. Si antea exceptionis jus competebar, sed ignorabatur; dummodò hoc casu excipere volens iuramentum edat, quod malitiosè non excipiat, videlicet litem protrahenda causa.

Addunt DD. alios casus; itaque 4. est, si exceptio quidem antea competebar, sed eius probandi facultas acquisita postea fuit, quia paria sunt non esse exceptionem, & eam probari non posse. *argumento cap. Ut circa. 4. de elect. in 6.* 5. Si tales exceptiones sint, quae simul existere non possunt, consequenter nec probari, tunc tempus definitum ad probandas exceptiones non debet currere ratione exceptionis incompatibilis. *argumento. l. Contra. 16. Cod. De inofficioso testament.* vbi dicitur: si actiones cumulari non possint, v. g. si quis querelam inferre velit, quod testamentum non sit perfectum, addendo: etiamsi perfectum sit, quod inofficiosum existat, tunc quinquennium jure decretum pro priore actione, non currere actioni posteriori, vbi *Glossa noua margin. allegato hoc cap.* ait, quod habens duas exceptiones, quae simul probari nequeant,

queant, si in vna succumbat, ad aliam transire possit, iuxta *Regulam 20. in 6.* quod nullus pluribus defensionibus uti prohibetur.

Exemplum habes in peremptoriis exceptionibus, nam de his eadem est ratio, vt postea dicam; Si quis de solutione decimarum à Parocho conventus excipiat, se privilegio exemptum esse, aut si exemptus non sit, se 40. annorum præscriptione tutum esse. Hæ duæ exceptiones simul consistere non possunt, consequenter nec probari, siquidem is, cui jus immunitatis à decimis titulo privilegij competit, illud præscriptione acquirere non potest, cum hæc inter se repugnent, sicuti doctè notavit *Alexand. de Nauo. hic n. 40.*

Dices. Qui contraria, seu quæ simul vera esse non possunt, in iudicio proponit, audiendus non est, sed tanquam fallax & mendax repelli debet, & condemnari. *argument. l. 1. §. Interdum. ff. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, & ex pluribus Juribus ostendit Dynus in Regul. 20. in 6.* ergo neque is, qui exceptiones contrarias, seu quæ simul consistere non possunt, in iudicio proponit, audiri debet. Respondeo. Quod reus conventus oppositas exceptiones afferat, non afferendo vtramque veram esse, nam qui excipit, non propterea fatetur, uti ait *Gloss. in cap. 1. verb. Affecuti de testibus. in 6.* In proposito itaque exemplo asserit quidem Reus, se privilegium habere, addit verò si in eius probatione succumbat, tum se probaturum, quòd præscriptione tutus sit, quo casu absolute non ait se præscripsisse, sed ex hypothesi, si actor nolit privilegium agnoscere, quòd præscriptionem probare velit.

Pari quoque ratione Reus contraria ad sui defensionem proferre potest, sub conditione, si videlicet neget intentionem adversarij, dicendo: quòd nihil ipsi debeat; aut si deberet, quòd remissio facta esset per pactum, nullum petendi debita, seu omnia condonandi, sicuti dixi

in cap. 2. De litis contest. in 6. & docent DD. in l. Si quidem. 9. Cap. De exceptionibus. vbi Baldus ait, si Reus dubitat, num intentionem suam actor probare possit, consultum esse, vt duo cumulet, videlicet neget, & tamen probatum esse videatur, exceptionem obijciat, dummodo id bona fide fiat, alioquin in conscientia non est tutus, qui negat debitum, quòd probari non potest, sciens se debitorem esse. 6. Casus excipitur, si exceptio de incompetencia Iudicis obijciatur, ea etiam post terminum à Iudice præfixum locum habere potest, si talis sit Iudex, in quem pars consentire non potest, v. g. Clericus in iudicem Laicum; nam hæc est exceptio nullitatis, videlicet ob jurisdictionis defectum, qualis exceptio semper opponi potest, etiam post latam sententiam, uti tradit *Abb. hic. num. 16. Gloss. in Clement. 1. de sequest. 7.* Exceptio excommunicationis actori in qualibet litis parte opponi potest, non obstante termino præfixo partibus ad proponendas dilatorias exceptiones. *Clement. vn. hoc tit. 8.* Exceptio mixta v. g. litis finitæ, licet opposita non sit per modum dilatoriæ ad impediendum processum, tamen haud dubiè opponi postea potest per modum peremptoriæ, ad infringenda merita causæ. *cap. 9. De litis contestat. in 6.* Videri potest *Speculator. l. 2. p. 1. tit. De dilacionib. n. 8. junct. Ioan. Andr. verbo, opponuntur.*

Querunt hoc loco, vtrum Iudex peremptoriis exceptionibus terminum præfigere possit. *Glossa hic verb. dilatoria.* negat, nam jura permittunt, vt peremptoriæ exceptiones opponi possint, quousque in causa conclusum est, teste *Glossa in cap. Exceptionem. 12. verb. in dilatoriis. hoc titulo.* Atqui indultum à Iure beneficium non est alicui auferendum *Reg. 17. in 6.* Accedit, quòd hîc de graui præiudicio agatur, si ab exceptionibus peremptoriis, seu ad causæ meritum pertinentibus quispiam excludatur. Hæ rationes ostendunt, quòd Iudex non tam facile & non nisi præmissâ causæ cognitione terminum per-

peremptoriis exceptionibus statuere possit, sicuti docet Dynus in cit. Reg. 17. argumens. l. 2. ff. de iudiciis.

Veruntamen casus supradicti, quod non obstante termino assignato, exceptiones proponi possint, si postea ortæ, cognitæ, aut earum probandarum facultas data sit, de cætero multò magis in peremptoriis locum habent, propter grauius periculum, si parti denegentur. vt hic Abbas. num. 5. notat.

CAPITVLVM V.

Cùm inter.

PARAPHRASIS.

Inter Priorem & Conuentum de argen-
tolio ex vna parte, & nobilem N. ex altera
parte lis erat propter damna illata, & que-
dam alia, quam causam Innoc. III. qui-
busdam delegauerat, sed procurator eius
nobilis iudicium horum declinare voluit,
eò quod duos ex ipsis suspectos haberet,
sed contra replicauit monasterij Procu-
rator, cum nobilis in excommunicatione
sit, exceptionem illam opponi ab ipso non
posse; hoc intellecto, respondit Papa, quod
dicto Nobili legitima defensio in iudicio
reservata sit, præsertim iudicis recusatio;
cum periculosum sit, coram suspecto Iu-
dice litigare; neque Sedes Apostolica so-
leat ex certa scientia talibus causas dele-
gare; neque verò hac in re excommunicato
favor tribuitur, sed æquitas in iudicando,
quippe cum iudicium claudicare non
debeat, & id eò absurdum foret, si actore
impugnante, Reo copia defensionis ne-
garetur; accedit, quod excommunicato
si in aliqua causa innocens reperitur, sen-
tentia iustæ absolutionis non negetur, sed
nec appellationis remedium, si iniuste cõ-
demnatus sit, ergo non apparet, cur alia
similia & necessaria remedia defensionis
eidem subtrahantur. Porro ex hoc non
sequitur, quod etiam reconuentio eidem
competere debeat; nam quod in defen-
sionis remedium conceditur, id ad im-

pugnationis materiam extendi non de-
bet.

SUMMARIVM.

1. Papa Iudici suspecto causam delegans, præsumitur id egisse ex ignorantia. Neque negare potest remedium recusandi talis iudicis suspecti.
2. Inter litigatores æquitas seruari in iudicio debet.
3. In eodem Excommunicatus non admittitur, vt Actor, sed tantum vt Reus.
4. Excommunicatus extra judicialiter grauatus appellare non potest.
5. An & quomodo excommunicatus compensare possit debitum.
6. Reo excommunicato reconuentio non conceditur.

NOta I. Si Papa Iudici suspecto causam deleget, præsumendum est, id eum egisse ex ignorantia, cum non soleat ex certa scientia talem facere delegationem, quia periculo non vacat, si Iudex inimicus aut suspectus parti litiganti sit. cap. Quod suspecti. 15. causa. 3. quest. 5. Imò Abbas hic. num. 9. ait, quod Pontifex ne quidem ex potestatis plenitudine suspecti Iudicis recusandi remedium denegare possit, saltem in causis dependentibus à mera eius potestate; eò quod defensio ipsaque recusatio Iudicis suspecti, alicui debita sit de iure naturali, cui Princeps sine iusta causa derogare non possit. Clement. 2. §. Caterum. de sententia & re iudicata. Sed videri debent, quæ dixi in cap. Ex parte. 13. de officio delegati, & tradit Alexand. in cap. Dilecti. 26. de testibus, licet defensio, quæ à naturali iure est statuta, tolli nequeat, possent tamen tolli defensionis remedia, quæ à positivo iure introducta sunt, quia Civilis ratio civilem rationem tollere potest. §. Sed naturalia. instit. de iure naturali, Gent. & Civil.

NOta II. Inter litigatores æquitas seruari debet in iudicio, non habitæ personarum acceptio, iuxta Regul. 12. in 6. in iudiciis non est habenda acceptio personarum. & reg. 90. ff. in omnibus quidem, maxi-